

NATURUTREDNING FÖR LOVISA MÖRTVIKBOTTEN STRANDDETALJPLANSOMRÅDE ÅR 2023

NATURUTREDNING FÖR LOVISA MÖRTVIKBOTTEN STRANDETALJPLANSOMRÅDE 2023

Innehåll

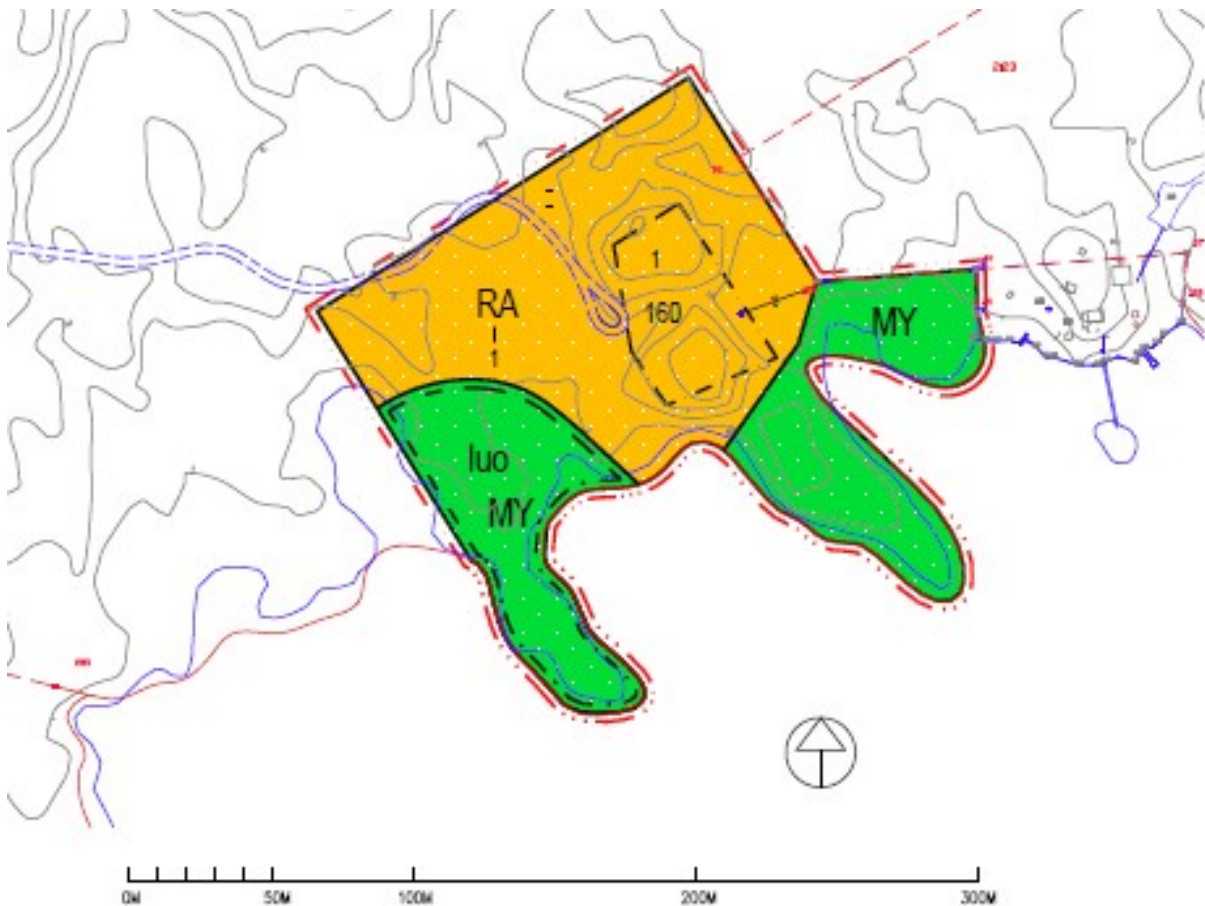
1 Inledning	2
2 Resultat	3
2.1 Naturtyper	3
2.2 Törelskottvecklare	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.
3 Sammandrag	10
3.1 Naturtyper	10
3.2 Törelskottvecklare	10
Källor	10

1 Inledning

Arkitektbyrå Ilonen & Lautamo Kb har utarbetat en stranddetaljplan för fastighet 410-1-14 på Lovisa Mörtbottenviken strand, planen är tänkt att möjliggöra att flytta en fritidsbyggnadsplats från Vastaholmen till Mörtvikbotten. Enligt planförslaget (bild 1) får man på Mörtvikbottens område bygga ett boningshus och en brygga. Området har i den gällande stranddetaljplanen för Kulla-Lappom markeringen VR, vilket betyder rekreations- och friluftsområde. NTM-centralen i Nyland har gett riktlinjer för att genomföra en naturutredning på planområdet för att kunna bedöma planens påverkan på naturvärdena.

År 2021 gjordes på begäran av Arkitektbyrå Ilonen & Lautamo Kb en naturutredning, där man kartlade områdets vegetation och potentiella naturtyper skyddade enligt vattenlagens 11 § och naturtyper enligt naturskyddslagens 29 § samt livsmiljöer för arter som omfattas av bilaga IV i habitatdirektivet och för övriga arter som särskilt ska uppmärksammas (Salminen 2021). NTM-centralen kräver i sitt utlåtande (16.5.2023) tilläggsutredningar över området, där eventuella hotade naturtyper definieras och förekomsten av den starkt hotade och särskilt skyddade törelskottvecklaren (*Lobesia (euphorbiana)*) utreds. Dessutom kräver NTM-centralen att undersökningarna omfattar hela planområdet.

I denna rapport presenteras resultaten av en ny naturutredning som genomfördes på stranddetaljplanens planeringsområde år 2023. Den 5 augusti 2023 kartlades områdets naturtyper och förekomsten av törelskottvecklaren utreddes. Under kartläggningen var havsvattennivån relativt hög, vilket gjorde det omöjligt att nå spetsen av udden på den västra gränsen av området till fots. Klassificeringen av naturtyperna på detta delområde baseras på fjärrobservation samt tolkning av Google's satellitbilder och Lantmäteriverkets ortofoto. Förekomsten av törelskottvecklaren i spetsen av udden har bedömts utifrån iakttagelser av värdväxten för arten, kärrtöreln (*Euphorbia palustris*), genomförda år 2021, samt iakttagelser av fjärilsarten år 2023.

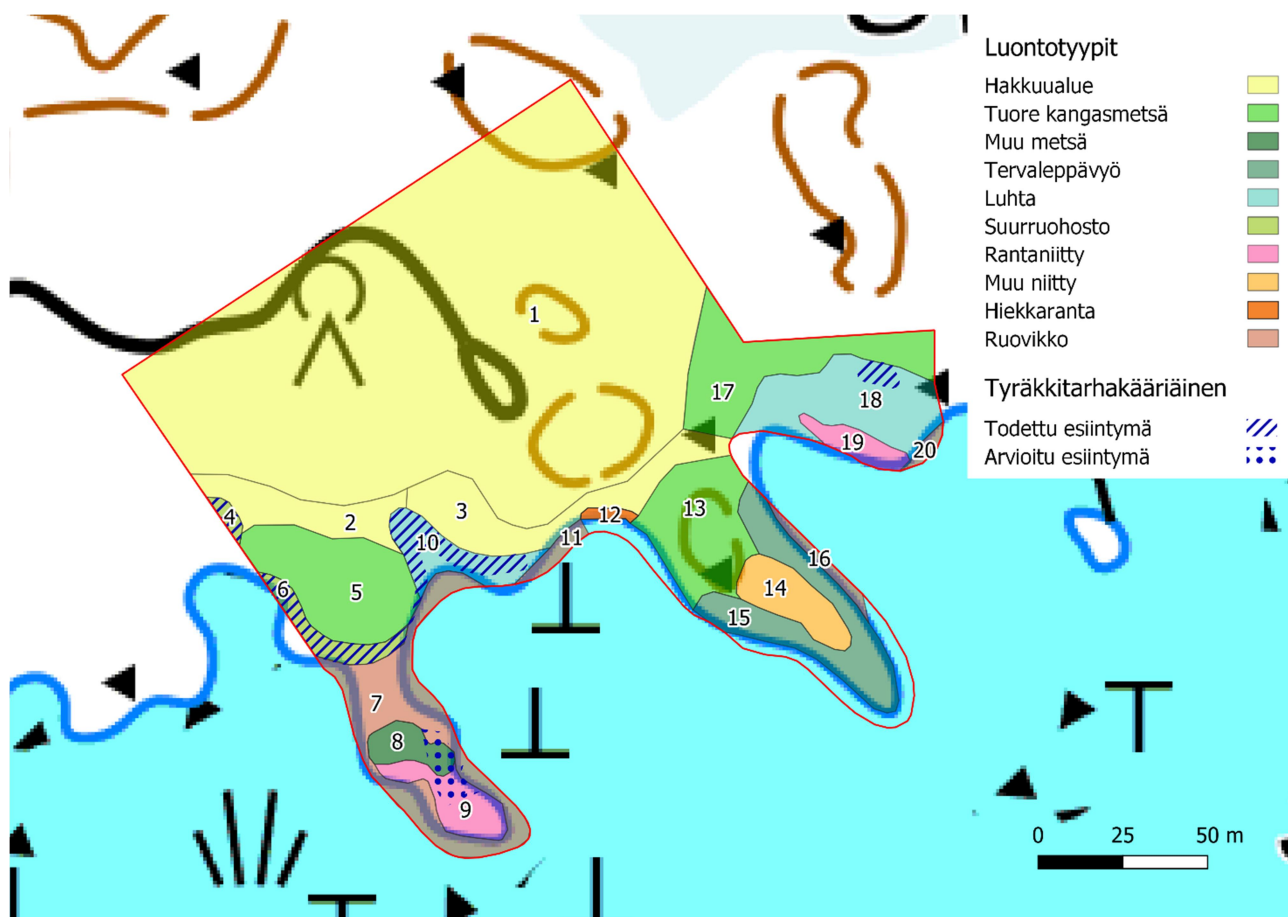

Kuva 1. Karta över stranddetaljplanen för Mörtvikbotten.

2 Resultatet

2.1 Naturtyper

Planområdet delades upp i skiften baserat på naturtyperna enligt en fri klassificering (bild 2). Naturtyperna varierar på många skiften mosaikartat eller förekommer som mycket smala zoner, så ett och samma skifte kan innehålla mer än en naturtyp. I de verbala beskrivningarna av naturtyperna har de centrala strukturella egenskaperna och växtarterna som förekommer beskrivits. Dessutom nämns om det på de olika skiftena förekommer naturtyper som är hotade enligt hotbedömningen för finländska naturtyper (Kontula & Raunio 2018). De är presenterade i kursiv stil, och de har angetts med en nationell hotkategori och med en som gäller för södra Finland. Hotkategorin för hela landet nämns först, sedan den för södra Finland.

Kuva 2. Plaområdets naturtyper och förekomst av törelskottvecklare. Grundkarta: Lantmäteriverkets terängkarta.

För hotklassificeringen av naturtyper används etablerade förkortningar:

LC = livskraftig

NT = nära hotad

VU = sårbar

EN = starkt hotad

CR = akut hotad

DD = kunskapsbrist

Avverkningsområdena (skifte 1, 2 och 3)

Planområdets norra del består av ett kalhyggesområde som avverkats år 2021 eller strax före (skifte 1). En skogsväg korsar skifte 1. Inga sparträd har lämnats kvar på skifte 1. Efter kartläggningen år 2021 har kalhyggesområdet expanderat mot stranden. På skiftena 2 och 3 har sparträd lämnats kvar. Skiftena 1 och 3 är momark (i huvudsak färsk moskog), skifte 2 färsk och fuktig lövskog. Det finns inga karaktärsdrag av naturskog kvar så det förekommer inga skogsnaturtyper enligt hotklassificeringen.

Bild 3 Skifte 1 fotograferat från nordvästra hörnet

Färsk moskogar (skifte 5, 13 och 17)

Skogsområdet i den västra delen av planområdet (skifte 5) består främst av tallskog, färsk moskog i naturtillstånd. Det förekommer lövskog längs kullarnas kanter och mellan dem. Skogen är av varierande ålder, delvis ganska gammal, och det finns gott om murkna träd. De dominerade trädslagen är tall (*Pinus sylvestris*) och gran (*Picea abies*). På grund av stenigheten växer det få arter i markskiktet i den färsk moskogen, främst lite blåbär (*Vaccinium myrtillus*). Färskbotten del är av naturtypen uppväxt mest barträd färsk väv (NT/VU). De mest förekommande arterna på lundens fältskikt är liljekonvalj (*Convallaria majalis*), harsyra (*Oxalis acetosella*), stenbär (*Rubus saxatilis*) och ekorrbar (*Maianthemum bifolium*). Lövskogen hör till naturtypen färsk mellannärings lundar (VU/VU).

Skifte 13 består av en oavverkad skogsdunge bestående främst av barrträd och en liten öppen kulle som gränsar till den i sydost. Trädbeståndet (främst gran och tall) är i huvudsak fullvuxet och i naturliknande tillstånd. Området består huvudsakligen av mogen tallbarrskog på färsk mark, men det förekommer även lundväxter som rödblåra (*Silene dioica*). Även stinknäva (*Geranium robertianum*) som växer i södra delen av skiftet indikerar ett ganska näringsrikt substrat. Det finns knappt någon växtlighet i fältskiktet i på det öppna stället.

Skifte 17 är helt klart skött som ekonomisk skog och särskilt västra delen är kraftigt gallrad färsk moskog. Dominerande trädarter är huvudsakligen tall, vårtbjörk (*Betula pendula*) och gran. På grund av den ensidiga trädstrukturen har skogen inte inkluderats i någon av de skogsnaturtyper som ingår i hotklassificeringen.

Klibbalzonen (skifte 15)

Strandlinjen på planområdets östra udde kantas till största delen av klibbalar (*Alnus glutinosa*). Aldungen är ändå rätt glesbevuxen. Träden är krokiga och det förekommer även avbrutna stammar. I ändan av udden växer också några tallar. Vegetationen är på vissa ställen lund, på östra stranden nära vassen finns ett smalt område med högväxande gräs, dessutom finns det lite stenig äng i uddens ända och på västra stranden, där det bland annat växer käringtand (*Lotus corniculatus*), ängsglim (*Silene vulgaris*), gräslök (*Allium schoenoprasum*) och strandkvanne (*Angelica archangelica* subsp. *littoralis*). Alskogen klassificerades som naturtypen havsstrand albälten och -buskar

(LC/LC) I små områden på skiftet förekommer också naturtyperna Östersjöns storgräs (LC/LC) och Östersjöns steniga lundstränder (NT/NT).

Övrigt skogsbeklätt område (skifte 8)

Skifte 8 är en skogsdunge i ändan av den västra delen av planområdet. På området växer några tallar och klibbalar samt en gran.

Strandängarna (skiftena 10 och 18)

Strandängarna på planområdet är huvudsakligen öppna strandängar. De är huvudsakligen vassängar men vid stranden, speciellt i östra delen av området, på skifte 18, förekommer också starr- och gräsängar. Båda strandängsvegetationstyperna räknas höra till naturtypen öppen översvämningsängar (LC/DD). På skifte 10 i vikbotten finns dessutom lite tjäralöverlund (EN/EN). På kanterna av strandängen på de torrare och stenigare delarna, finns även högväxta ängsområden av typen Östersjöns storgräs. (LC/LC)

Starr- och gräsängarnas vanligast förekommande gräs är svärdsilja (*Iris pseudacorus*), kärrsilja (*Peucedanum palustre*), vänderot (*Valeriana* sp.), fackelblomster (*Lythrum salicaria*), strandlysing (*Lysimachia vulgaris*), kalvleka (*Caltha palstris*), och brunrör (*Calamagrostis phragmitoides*). På strarrängarna påträffas bla. vassstarr (*Carex acuta*) och stylvass (*Carex nigra* subsp. *juncella*). Bland annat vass (*Phragmites australis*) växer här och där. Speciellt på steniga platser, på gränsen mellan området med högväxande gräs och strandängen förekommer dessutom kärrtörel, på skifte 10 ganska rikligt. På skifte 18 finns ett litet, enhetligt bestånd blåsav (*Schoenoplectus tabernaemontani*). Bland de lägre arterna påträffas bland annat vattenmåra (*Galium palustre*) och sumpförgätmigej (*Myosotis laxa*). På vassängarna är vass den tydligt dominerande arten. Bland den växer samma arter som på gräs- och strarrängarna. På klibbalängen växer rikligt med brunrör.

Klibbalängarna torde enligt den nya naturskyddslagens 64 § höra till den skyddade naturtypen klibbalskogar. De skyddade naturtyperna kommer att definieras närmare i den nya naturskyddsförordningen som är under arbete. I vilket fall som helst är klibbalängen i skifte 10 inte ett område som särskilt bör skyddas.

Områdena med högväxande gräs (skiftena 4 och 6)

Områden med högväxande gräs förekommer på många ställen som smala zoner vid gränsen mellan öppen strandvegetation och skogen. Två områden med högväxande gräs begränsades till två skilda skiften. Områden med högväxande gräs kan också beskrivas som strandängar med högväxande vegetation, men i bedömningen av naturtypernas grad av hot att utrotas hör de till naturtypen Östersjöns storgräsområden (LC/LC). Naturtypens dominerande arter på planområdet är älggräs (*Filipendula ulmaria*), fackelblomster, strandlysing, vänderot, flockfibbla (*Hieracium umbellatum*), renfana (*Tanacetum vulgare*), rörflen (*Phalaroides arundinacea*) och rörsvingel (*Lolium arundinaceum*). Vass växer rikligt bland dessa. Också kärrtörel förekommer ganska rikligt i västra delen av planområdet.

Bild 4. I förgrunden starr- och gräsäng vid den västra havsviken. Bilden från år 2021.

Bild 5. I förgrunde till vänster stenig strandäng på skifte 19.

Strandängarna (skiftena 9 och 19)

I östra delen av planområdet finns ett klart definierat strandängsskifte (19). Dessutom bedömdes det finnas strandäng i ändan av den västra udden baserat på orto- och satellitbilder. Ängarnas naturtyp är Östersjöns steniga ängstränder (NT/NT). På skifte 9 kan också finnas av naturtypen Östersjöns storgräs (LC/LC) och havsstrandgräs (LC/LC). Strandängen kännetecknas av lägre vegetation än området med högväxt gräs, fast arterna är delvis samma. Lågväxande arter på skifte 19 är gräslök, käringtand, höstfibbla (*Scorzoneroïdes autumnalis*), gåsört (*Potentilla anserina*) och kustarun (*Centaurium littorale*). Höga gräs som växer speciellt rikligt på ängen är vänderot, fackelblomster, älggräs och rörsvingel.

Övrig äng (skifte 14)

På östra udden finns en kulturpåverkad, delvis färsk, delvis fuktig äng, där det växer rikligt med hundfloka (*Anthriscus sylvestris*), nässla (*Urtica dioica*) och revranunkel (*Ranunculus repens*). Området verkar vara en tidigare gårdsplan. Ängen verkar inte ha uppstått som ett resultat av slåtter eller bete, och växtligheten är ensidig. Sålunda är området inte klassificerat som en utrotningshotad traditionsbiotopisk naturtyp.

Sandstranden (skifte 12)

En sandstrand ungefär 15 meter lång på östra sidan av planområdet. Platsen har inte just alls vegetation och utgör därför inte den hotade naturtypen Östersjöns sandstränder (EN/EN) och inte heller en skyddad sandstrand enligt naturskyddslagen 64 §. I förgrunden av sandstranden och möjligen också från sanddynen har vass tagits bort i hela dess längd.

Bild 6. Ängen på skifte 14. I bakgrunden klibbalzonen på skifte 15. Bilden från år 2021.

Vassområden (skifte 7, 11, 16 och 20)

Stränderna kantas i stor grad av tät vassväxtlighet, som hör till naturtypen havsstrand vassgräs (LC/LC). Största delen av vassen växer under vattengränsen. Gölarna med öppet vatten som omnämns i naturutredningsrapporten från år 2021 och som ligger innanför vassen finns utanför planområdet.

2.2 Törelskottvecklaren

2.2 Törelskottvecklaren

Törelskottvecklarens larv väver ihop lövspetsarna på ändgrenarna på sin värdväxts kärrtörelns skott på ett karaktäristiskt sätt (bild 7). Dessa sammanvävningar är lätt synliga mot slutet av sommaren. Förekomsten av arten undersöktes på planområdet genom att observera dessa sammanvävningar.

Törelskottsvecklarens värdväxt kärrtörel (i nedre delen av pärmbladet) växer på hela västra stranddelen av planområdet enskilt och i grupper på några växter med början ungefär tio meter väster om strandområdet. På detta delområde räknades in 54 exemplar av kärrtörel. Förekomsten fortsätter omedelbart utanför planområdet. Dessutom upptäcktes två exemplar av kärrtörel på områdets östra del. Man kom inte åt att undersöka förekomsten av kärrtörel i spetsen av västra udden, men under naturutredningen år 2021 sågs där många blommande individer.

På alla kärrtörelplantor, utom de allra minsta, hittades kokonger som larverna hade gjort, även på två växter i områdets östra del. Antalet kokonger varierade mellan olika kärrtörelplantor, från en till flera tiotal. Eftersom det påträffades blandkokonger gjorda av törelskottvecklare i nästan varje värdväxtindivid är fjärilens förekomst också i ändan av udden väldigt sannolik. Kärrtörelns och törelskottvecklarens förekomst är utmärkt på kartan på bild 2. Även vid ändan av udden en begränsad förekomst baserat på växtplatsen som konstaterats år 2021.

Bild 7. Bladkokong gjord av törelskottvecklarlarv.

3 Sammandrag

3.1 Naturtyper

På området för Mörtvikbottens stranddetaljplan hittades två nationellt sett och i Södra Finland hotade naturtyper, färsk mellannärings lund (VU/VU) på skifte 5 och tjäralöverlund (EN/EN) på skifte 10. Dessutom förekommer på skiftena 5 och 13 naturtypen uppväxt mestadels barträd färsk väv som är nära hotad (NT) i hela landet och sårbar (VU) i Södra Finland. På skifte 9 (tolkat från flygbild) och på skifte 19 samt väldigt småskaligt på skifte 15 observerades bestånd av Östersjöns stenig ängstrand som både nationellt och i Södra Finland bör övervakas (NT). Även om öppna strandängar inte har klassificerats som hotade naturtyper, bör särskilt öppna strandängar med mångsidiga starr- och vassängar betraktas som värdefulla naturtypsobjekt i naturligt tillstånd.

På basen av naturtypsutredningen ger en del av de konstaterade naturtyperna anledning att på nytt utreda begränsande av område avsett för bebyggelse. Särskilt utvidgandet av RA-området till skifte 10 väcker uppmärksamhet.

3.2 Tärelskottväcklaren

I västra delen av planområdet konstaterades en riklig förekomst av tärelskottvecklare. På grund av att arten är i hög grad utrotningshotad och i behov av särskilt skydd är det skäl att betrakta den som planområdets betydelsefullaste naturvärdesobjekt, vars bevarande måste säkras. Märkningarna i planförslaget är inte de bästa möjliga i detta avseende. Det är skäl att lämna kärrtörelns växtplatser utanför området som ska bebyggas.

Källor

Kontula, T. & Raunio, A. (toim.). 2018. Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja – Osa 1: Tulokset ja arvioinnin perusteet ja Osa 2: luontotyyppien kuvaukset. Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö, Helsinki. Suomen ympäristö 5/2018. 388 + 925 s.

Salminen, J. 2021: Mörtvikbottenin ranta-alueen luontoselvitys Loviisan Lappomissa vuonna 2021.